

DE KADOC-LEZER DOORGELICHT

De leeszaal in 2014

Patricia Quaghebeur

Menig lezer of student maakt voor het eerst kennis met KADOC via de leeszaal. Het is daar dat de erfgoedcollecties - na zorgvuldige inventarisatie en beschrijving in databanken - pas echt hun geheimen prijsgeven voor het brede publiek. De leeszaal heeft dan ook een spilfunctie in de publiekswerking van KADOC. Het profiel van de lezer en het soort erfgoed dat hij raadpleegt, zijn de laatste tien jaar geëvolueerd. Maar bovenal wenst de lezer vandaag zoveel mogelijk online te vinden. KADOC speelt daarop in met een doordacht digitaal beleid. De leeszaalwerking wordt daardoor meer en meer een digitale realiteit.

In 2014 mocht KADOC 700 fysieke lezers in de leeszaal verwelkomen, goed voor ruim 2400 bezoeken. Dankzij de onlinedatabanken en de repro faciliteiten kunnen de meeste lezers nu hun opzoekingen afronden na één à twee leeszaalbezoeken. Slechts 27% van de lezers kwam meerdere keren langs in de leeszaal. Dat waren vooral studenten die archief doornamen voor hun masterproef of doctorale verhandeling. In 2014 bedroeg het aantal buitenlandse lezers 6,7%. In eigen land blijft KADOC in hoofdzaak een Vlaams lezerspubliek aanspreken (85% lezers), 5% lezers was afkomstig uit het Brussels hoofdstedelijk gewest en slechts 2,4% uit Wallonië. Wel krijgt KADOC jaarlijks 75% nieuwe lezers over de vloer.

Het lezerspubliek van KADOC is overwegend mannelijk (61%), behalve in het leeftijdssegment 19 tot 25 jaar, waarin de vrouwelijke studenten en doctorandi net iets meer vertegenwoordigd zijn dan hun mannelijke collega's (17,5% en 16%). Daarna kantelen de genderverhoudingen. In de leeftijdscategorie 25 tot 45 jaar zijn nog bijna evenveel vrouwelijke (12%) als mannelijke (16%) professionals actief in de erfgoedsector, de museale wereld, de media en de restauratiesector. Maar wanneer geschiedenis een vrijetijdsactiviteit wordt (vanaf ca. 55 jaar) haken de vrouwen massaal af. De oudste lezer was 91 jaar, de jongste 17 jaar.

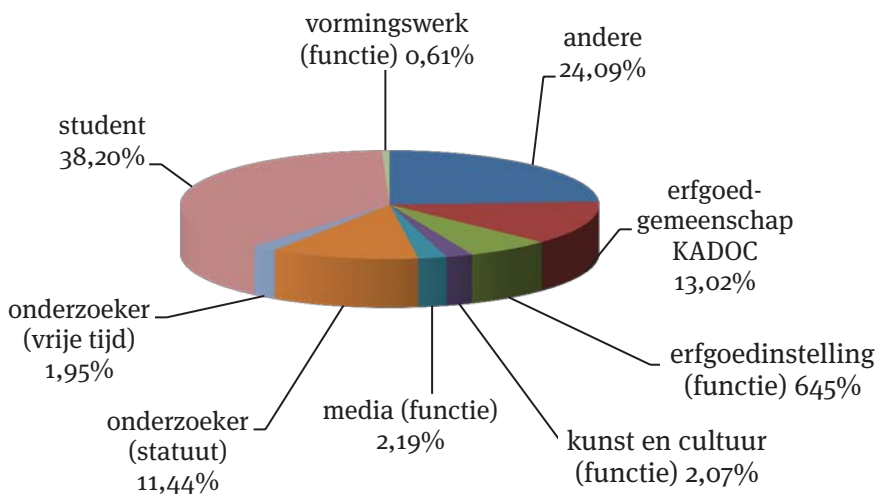
Studenten vertegenwoordigen ongeveer 40% van de totale groep van lezers. Ruim 12% van die groep waren doctoraatsstudenten, 34% masterstudenten en 46% bachelorstudenten. Geschiedenis

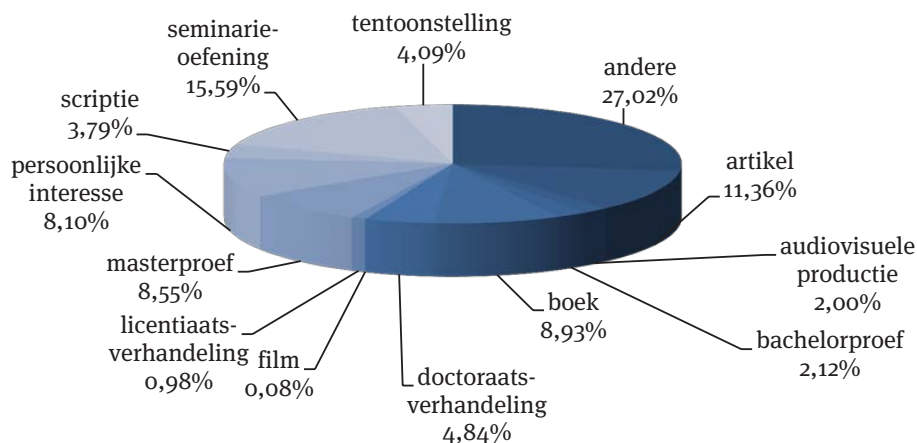
De KADOC-leeszaal.

vormt nog steeds de belangrijkste studierichting (39%) waaruit studenten KADOC-erfgoed raadplegen, gevolgd door 31% studenten uit de kunstwetenschappen en de architectuuropleidingen. Het aandeel KU Leuven-studenten blijft dominant, maar tevens bezochten 35% studenten uit onderwijsinstellingen die geen deel uitmaken van de Associatie KU Leuven de leeszaal. Naast studenten raadpleegden in 2014 ook 13% academische onderzoekers de KADOC erfgoedcollecties.

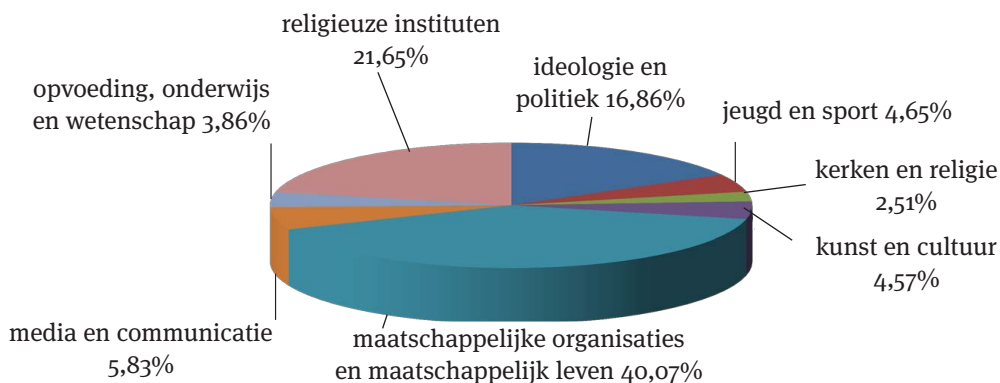
Al enkele jaren werkt KADOC actief samen met docenten uit zowel Vlaamse als Franstalige universiteiten, dat in het kader van onderzoeksseminaries en afstudeerscripties. Ook studenten uit de professionele bachelor-opleidingen krijgen de kans om voeling te krijgen met cultureel erfgoed en zijn educatieve mogelijkheden. In samenspraak met de docenten worden hanteerbare erfgoedpakketten voorbereid. Om preservatieredenen wordt er ook meer en meer gekozen voor digitale raadpleging waarbij hoofdbronnen, zoals dagboeken of bewegend beeldmateriaal, worden gedigitaliseerd en (online) ter beschikking gesteld van de studenten. Bij de start van de seminars wordt een collectief bezoek aan de leeszaal en het erfgoeddepot georganiseerd. Het resultaat van het studentenwerk in 2014 werd getoond in enkele recente tentoonstellings- en publicatieprojecten van KADOC. De studenten van de Faculteit Architectuur van de KU Leuven en de LUCA School of Arts realiseerden de tentoonstelling *Re: Dessauvage. Moderne kerken herbekeken* (mei-juni 2015). Drie studenten uit de Lerarenopleiding (KHLeuven) maakten een afstudeerscriptie over de scheutist Joseph Raskin, die tijdens WO I dienst deed als aalmoezenier aan het IJzerfront. Een aantal van hun ideeën werd verwerkt in de tentoonstelling *Vijandige vergezichten. De Grootte Oorlog op kleine*

Verdeling lezers over sectoren, 2014.

Soort onderzoek, 2014.

Geraadpleegde archiefdossiers per themaveld 2014

schaal (maart-april 2015). Van de onderzoekseminaries die collega's Henk Byls en Arthe Van Laer voor de studenten tweede bachelor geschiedenis van de KU Leuven organiseerden, wordt verwacht dat ze puzzelstukjes aanbrengen voor het publicatieproject *Geschiedenis van het katholiek onderwijs in België*.

De belangrijkste evolutie in het lezerspubliek is toch wel de verbreding tot groepen die KADOC bezoeken in het kader van een professionele opdracht of als vrijetijdsbesteding. De laatste jaren maken zij ruim 50% van de lezers uit. Vooral de archieven van religieuze instituten vormen een rijke bron voor genealogen en lokale geschiedschrijvers (24% van de lezers). Het thema 'de Groote Oorlog' bleef in 2014 voor velen de drijfveer om in KADOC erfgoed te raadplegen. De collecties werden tevens bevraagd door medewerkers of leden van de KADOC-erfgoedgemeenschappen (13% van het aantal lezers). Ook collega's uit publieke en cultureel erfgoedinstellingen en musea raadpleegden én ontleenden in het kader van hun publiekswerking regelmatig documenten van KADOC (8% van het lezersaantal). Architecten en kunsthistorici vormen onder tussen een vast segment van het KADOC-lezerspubliek (2,20%). In het kader van restauratie- en herbestemmingsprojecten raadpleegden zij archieven van architecten en glazeniersateliers, maar ook plannenarchieven van religieuze instituten. Medewerkers van productiehuis en omroepen (2,20%) selecteerden in 2014 voor diverse producties, zoals het Eén-programma *1000 zonnen* en de Canvas-reeks *Archibelle*, fragmenten uit de rijke filmcollecties die in de instelling worden bewaard (o.a. van CD&V, de Boerenbond en Beweging.net). Buitenlandse documentairemakers putten fragmenten uit de collectie missiefilms voor onder meer *The Bloody Truth*, een documentaire over hiv en voor *La Belle at the Movies*, een documentaire over cinema in Leopoldville (Congo).

Van arbeidersbeweging tot zustercongregaties: een staalkaart van het geraadpleegd erfgoed

In 2014 werden in totaal 24.315 documentatie-eenheden geraadpleegd, waarvan ongeveer 64% op papier. Boeken, tijdschriften en gepubliceerde verslagen vormen samen 20% van de geraadpleegde stukken. In de leeszaal werd dus vooral archief doorgenomen, in totaal 10.887 archiefbundels uit 252 verschillende fondsen. Daarvoor is steeds vooraf toestemming nodig van de bewaargever of de archivaris van KADOC. Dat kan online worden aangevraagd via LIAS of het verzoekformulier op de website van KADOC. Normaal kan de lezer binnen een termijn van tien dagen de gewenste archiefdossiers raadplegen.

Ruim 80% van de geraadpleegde archiefdossiers behoren tot de grote themavelden *maatschappelijke organisaties en maatschappelijk leven* (40,07%), *kerken en religie & religieuze instituten* (24,16%) en *ideologie en politiek* (16,86%). Twee doctoraatsstudenten van de UCL doorploegden in 2014 heel veel archief dat gelieerd is aan

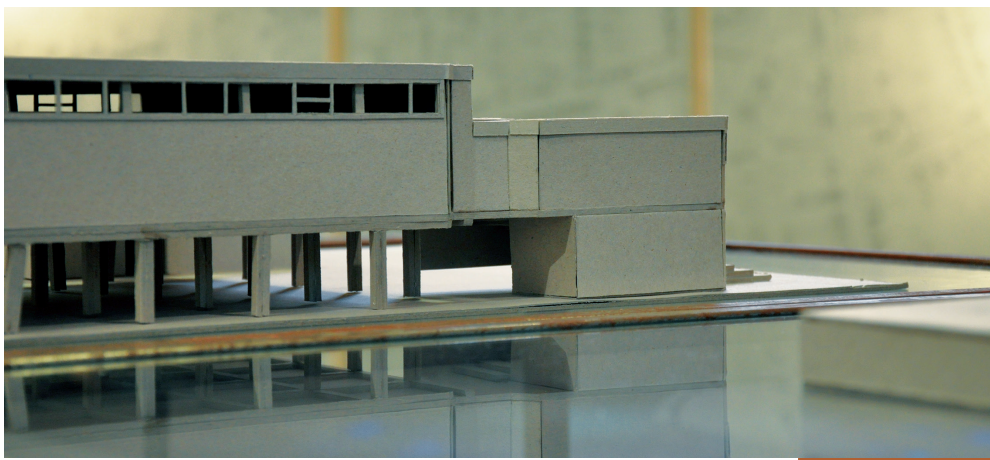

Affiche van het
(katholiek) Comité
voor Vrijheid en
Democratie tijdens
de schoolstrijd van
1955-1958.
[KCA311]

de christelijke arbeidersbeweging. De archieven van de religieuze instituten waren goed voor ruim 20% van de archiefraadplegingen, een trend die de laatste jaren duidelijk toeneemt. Opnieuw prijken de archieven van de scheutisten (428 bundels), de Belgische/Vlaamse provincie van de jezuïeten (426 bundels) en de Noord-Belgische provincie van de redemptoristen (403 bundels) in de top tien. Ze werden heel vaak geraadpleegd voor opzoekingen in verband met 'de Grote Oorlog'. Ook buitenlandse lezers en onderzoekers vinden er stevast hun gading. De afdelingsdossiers van de Landelijke Gilden (513 bundels) werden in 2014 het meest geraadpleegd, meestal in functie van vieringen van bestuursleden of van het honderd jarig bestaan van een Landelijke Gilde.

De archieven uit het themaveld *Kunst en Cultuur* worden vooral geraadpleegd in het kader van restauratieprojecten. Van de 559 papieren dossiers werden vooral dossiers uit het atelierarchief Bressers-Blanchaert en het archief van architect Marc Dessauvage geraadpleegd. Wegens het formaat of de broosheid van de stuk-

ken worden atelier- en kunstenaarsarchieven soms in het erfgoeddepot KADOC II (Heverlee) geraadpleegd, waar de lezers worden geadviseerd door de archivariissen die gespecialiseerd zijn in dat erfgoeddomein.

Een maquette op de tentoonstelling
Re: Dessauvage.

De leeszaal gaat virtueel

De tijd dat studenten en lokale erfgoedgeïnteresseerden soms maandenlang archiefdossiers in de leeszaal doorploegden, ligt definitief achter ons. Vandaag zou de lezer het liefst vanop zijn tablet of iPad eender welk boek of archiefdossier instant kunnen raadplegen. De uitdaging voor de erfgoed- en bewaarinstellingen is dan ook groot. KADOC werkt daarom stelselmatig aan een digitaal beleid. Kerncollecties worden gedigitaliseerd, ontsloten via professionele ontsluitingsinstrumenten, duurzaam bewaard in een digitaal depot en geïntegreerd ter beschikking gesteld van de internetgebruiker.

Op de website van KADOC vindt de lezer alvast de belangrijkste toegangen tot onze collecties. In de LIMO-catalogus krijgt hij gedetailleerde informatie over alle gedrukte en digitale publicaties die in KADOC worden bewaard. Wie specifiek op zoek is naar historische informatie over personen, organisaties, tijdschriften, gebouwen e.a. kijkt het best de ODIS-databank na. LIAS is een krachtige zoekbox voor de archiefcollectie, waarin fulltext kan worden gezocht in archiefbeschrijvingen tot op dossierniveau. Via die databanken raadpleegden de lezers vorig jaar al heel wat erfgoed online: 2353 tijdschriftjaargangen, 2594 foto's/fotoalbums, 1202 afiches en 1491 archiefdossiers.

Voor sommige lezers is dat een stap te ver, of de databanken leveren niet het verwachte resultaat op. Zij kunnen via 'Contact' terecht bij de leeszaal. In 2014 beantwoordden de leeszaalmedewerkers 566 vragen via e-mail en nog slechts 15 vragen via brief of telefoon. Zij helpen gericht mee zoeken naar de gewenste documentatie en geven concrete informatie over de raadplegings- en

reprovoorwaarden. Ruim 11% van de onlinevragen was afkomstig van buitenlandse onderzoekers en geïnteresseerden.

Sinds enkele jaren biedt KADOC ook een *scanning on demand*-service aan. Via die onlinedienstverlening werden in 2014 ruim 100 lezers verder geholpen zonder dat zij een fysiek bezoek aan de leeszaal hoefden te brengen. Vaak zijn dat buitenlandse onderzoekers die concrete stukken uit een bepaald archiefdossier zoeken, maar zich geen tijdrovende en dure verplaatsing kunnen veroorloven. Voor een beperkte kostprijs worden die stukken ingescand en doorgemailed, uiteraard mits toestemming van de bewaargever. In LIAS, dat toegang biedt tot het digitaal depot, kunnen lezers een selectie maken uit foto's, albums en affiches die reeds digitaal beschikbaar zijn. In 2014 werden zo 10.032 digitale kopieën van bibliotheekmateriaal (inclusief aanvragen via IBL), archiefstukken, foto's, affiches, plannen en kaarten doorgemailed en dat meestal binnen de week. Een eenvoudige mail volstaat om digitale kopieën in hoge resolutie te bekomen voor publicatie of een tentoonstelling. Naast een kleine reprokost wordt daarvoor wel een gebruiksrecht aangerekend. Het voorbije jaar werden ook heel wat digitale kopieën van ledenlijsten, persoonsdossiers of plannen doorgemailed aan bewaargevers in het kader van vieringen van bestuursleden, lokale afdelingen of de voorbereiding van restauratiewerken.

Door de onlinedatabanken en de digitale dienstverlening komen de erfgoedcollecties van KADOC beter in het bereik van lezers die zich niet gemakkelijk kunnen verplaatsen en worden ze ook vaker in buitenlandse tentoonstellingen en internationaal onderzoek gevaloriseerd.

Heeft u vragen over onze erfgoedcollecties, neem dan gerust contact op met de leeszaal via <http://kadoc.kuleuven.be/contact>. De leeszaalmedewerkers zullen u gericht door de databanken en collecties loodsen. En misschien duikt er wel een pakketje nooit vermoede brieven op of een fotoalbum met schitterende tijdsbeelden.

PROFICIAT AALDERT PRINS

Op 28 maart doceerde onze Evadoc-collega Aaldert Prins aan de Evangelische Theologische Faculteit in Leuven met zijn studie over de Belgische Evangelische Zending. Die heeft een belangrijke rol gespeeld in de groei van het protestantisme in België in de 20ste eeuw. Ze werd tijdens de Eerste Wereldoorlog opgericht door het Amerikaanse echtpaar Ralph en Edith Norton, dat na de oorlog zijn missionaire initiatief voortzette. De missie legde vooral de nadruk op lec-

tuurverspreiding en andere vormen van evangelisatie die moesten leiden tot het stichten van protestantse kerken, verspreid over heel België. In totaal werd, met wisselend succes, op meer dan 200 plaatsen een lokale kerk gesticht. Het onderzoek, onder de titel *The History of the Belgian Gospel Mission from 1918 to 1962*, eindigt in 1962, wanneer de eerste acht kerken zich verenigden in de nieuwe denominatie van Vrije Evangelische Gemeenten.